„Itt bármit kipróbálhatunk”

Kolonits Klára és Dinyés Dániel

Hajdan még az Ördögkatlanból indult, majd a Katonában vált mind izgalmasabb produkcióvá Dinyés Dániel *Operabeavató*-ja. A karmester-zeneszerzőt és opera-énekesnő feleségét az elmúlt évad nagyszerű *Così fan tutte* sorozatáról, az opera zsigeri élményéről és a jövőről kérdeztük.

Magyar Narancs: Évek óta egyre csak növekszik a Katona Kamrájában megrendezett *Operabeavatók* népszerűsége, s az elmúlt évad *Così*ja különösen átütő sikert aratott. Mi ezeknek a titka?

Dinyés Dániel: Erre a kérdésre csak olyan tud válaszolni, aki látott már kívülről is Operabeavatót: a feleségem.

Kolonits Klára: Én abban látom a siker elsődleges magyarázatát, hogy Dani komolyzenei standupja, minden tukmálás nélkül, nagyon komoly témákig, akár például a hangnemi kérdésekig is el tud jutni. És sosincs magasztos, eltartott kisujjú komolykodás, a közönség aha-élmények tömegét tapasztalja meg. Mi, operaénekesek pedig rengeteg jelen idejű inspirációt kapunk Danitól is, a *Così*t rendező Göttinger Palitól is, és talán még inkább magától a prózai színház közegétől. Itt ugyanis a prózai színészi attitűd van keverve az operaénekességgel, s az utóbbi kizárólag eszköz, sosem cél. Hogy jól énekeljünk, az pusztán alapkövetelmény, viszont a játékban mindig gyorsan kell reagálnunk, improvizálnunk. Amikor például *A varázsfuvolá*t vettük még Ascher Tamással, akkor Nagy Ervinnel duettezve kellett lépést tartanom a partnerem improvizációs gyorsaságával, ami hihetetlen élmény volt. De itt bármit kipróbálhatunk, egészen gátlástalanul, és ez nagyon felszabadító erő, és ha mi felszabadultan tudunk játszani, az óhatatlanul is kihatással van a nézőre is.

MN: Ez a forma, azt hiszem, egyszersmind a közreműködő prózai színészek számára is kedves, sőt hasznos lehet.

KK: Ebben a legutóbbi sorozatban Pálmai Annával, illetve Kulka Jánossal, majd az ő helyére bravúrosan beálló Kálid Artúrral dolgoztunk együtt, és Anna is, Artúr is elmondta nekünk, hogy bizonyos szempontból életük legnagyobb élménye volt ez a produkció. Megélhették, hogy zenei előképzettség nélkül szinte tökéletesen beletanulhattak egy egészen más szerepvilágba. Nekem amúgy is meggyőződésem, hogy hacsak nincs valami súlyos idegrendszeri defektusa, jószerint bárki muzsikussá, énekessé képezhető. Artúr például az együttesekben valósággal pariba került Cseh Antallal, aki pedig igazi hangnagybirtokos, s aztán volt egy pillanat, amikor egy magasságot szabályosan befedett (ez egy énektechnikai kifejezés), mi pedig csak ámultunk, hogy a fülével egyszerűen levette az operaénekesi trükköket.

DD: Az az igazság, hogy én soha nem gondolkodom „hasznossági” alapon. Minden, amit csinálunk vagy csináltatnak velünk, az hasznos, fejlődést tesz lehetővé. Amióta a saját életemből okulva rájöttem már nagyon korán erre, azóta ezt a kérdést megoldottnak és befejezettnek tekintem. Engem sokkal jobban motivál az, hogy megértsek dolgokat, és ha ez valamivel lehetetlen lenne, akkor megérezzek. Vannak rétegei a zenének, színháznak, amit az eszem foghat fel (ez a színház esetében több, a zenénél kevesebb), és vannak, amit az érzéseim/érzelmeim (ez a zenénél több és a színháznál kevesebb). Ám a hangsúly nem a felfogás milyenségén, hanem magán a felfogáson van. Ennek a megtörténését gondolom a művész belső körös feladatának (avagy: magánügy), és ennek az eredménynek a láttatását a külső körös feladatnak (avagy: közügy, az előadás/koncert maga). A láttatás technikáinak természetesen semmi közük sincs a megismerés technikáihoz, ezért olyan csodálatosan nehéz szakma ez, így lehetséges az, hogy nem mindenki, aki ért, tud láttatni, és nem mindenki, aki tud láttatni, ért is.

MN: Az *Operabeavató* a műfaj népszerűsítését vállalja fel, ami személyes meggyőződés nélkül nyilvánvalóan lehetetlen feladat lenne. Mi a ti legszemélyesebb érvetek az opera mellett?

DD: Nekem személyes meggyőződésem a zene mellett van. Ennek a részeként tekintek az operára. Számomra nem vitatéma sem a zene, sem annak alcsoportjai, mint például az opera, így érvem sincs. Az ember nem vitatkozik a levegőn, és elég kevés érvet lehetne ellene találni. Ugyanígy gondolok a zenére is.

KK: A színpadon zajló, jelen idejű drámai cselekmény emocionális ereje hatalmas, amihez a zene mintegy hozzátesz még egy dimenziót, és ez a kettő együtt olyannyira felfokozott érzéki-érzelmi élményt kínál, amit film vagy könyv nem adhat. Az opera kitágítja a pillanatot, kiemel a reális időből: ez az a bizonyos „leszúrják, de még 8 percig énekel” helyzet, ami

csakis kívülről tekintve tűnhet abszurdnak. Egyébként a közönséggel kapcsolatban nincs igazi probléma, sőt az emberek talán fogékonyabbak, mint valaha. Ki vannak éhezve a valós értékeket kínáló műfajokra, a nem blöffölő előadásokra. Az Opera egészen más típusú népszerűsítő programjain, az *Operakaland* előadásain is ezt tapasztalom: a kamaszok rögtön megérzik, hogy mi a valódi és mi a hamis, mindig nagyon közvetlenül reagálnak, és disztingválnak – de sosem nevek vagy díjak alapján. Ha olyat kapnak, ami zsigerileg hat, nekünk már nyert ügyünk van. Ez fontosabb, mint bármi csilivili külsőség.

MN: Klárának az opera műfaján belül is van egy-két még személyesebb ügye: a bel canto világa és ezzel rokonságban Erkel operái. Voltaképp mindkét területet extra előítéletek sújtják még az opera berkein belül is.

KK: Így van, érvényesül mindkét irányban egyfajta oktalan lekezelés. A bel canto műfaj borzasztóan nagy szabadságot, de egyúttal nagy felelősséget is jelent az előadó számára, aki rossz esetben üresen csillogtatja az énekesi technikáját, de alkotótársnak is tekintheti magát: színészi igényességgel, felvállalt szubjektivitással, jellemeket teremtve. Erre a legjobb példám és nagy kedvencem a *Bánk bán* Melindája, ami, úgy tűnik, sajnos búcsút vett tőlem. Ebben a nőben én sokkal többet láttam szimpla áldozatnál, s azt a pszichológiai drámát és emberi dilemmát, ami végül elvezeti a saját és a gyermeke életének eldobásához, nem érzem elnagyolhatónak. Melinda, de akár Szilágyi Erzsébet a *Hunyadi László*ból, vagy Donizetti Lucrezia Borgiája, sohasem egysíkú, fekete-fehér figura. Azt elfogadom, hogy első pillantásra ezek karmesteri és rendezői szempontból nem annyira izgalmas operák, de hogy nagyon is van mit kezdenünk velük, az meggyőződésem. Ezért van, hogy én akár csak egy koncertszerű bel canto előadásért is lemegyek a térképről, ha kell.

MN: Hogyan folytatódik az *Operabeavató* a jövő évadban, s egyáltalán mi vár rátok együtt, illetve külön-külön a 2016–17-es szezonban?

DD: Az *Operabeavató* egy kis szünettel folytatódik, amit én kértem. Januártól megy tovább, addig egy kicsit újragondolom, hogyan is lehetne megújítani az eddigi formát. Tudom és hallom, ahogy mindenki azt mondja, hogy így jó, de engem a fejlődés éltet, nem a stagnálás. Képzeljék el, ha Edisonra hallgatunk, és nem Teslára, és még mindig egyenáram lenne a háztartásokban. Hát én jelenleg e beavató kapcsán a teslai váltóáram gondolatot keresem. Jó, hogy meglett az anyag és forma, amiből építkezünk (lásd Edison), de még nem találtam meg azt a megoldást, amiből korlátlan lehetőségek mutatkozhatnak (lásd Tesla). Egyébként az évadban leszerződtem két produkcióra az Operettszínházba, illetve a Centrál Színházba *My Fair Lady*t vezényelni. Valószínűleg lesz egy-két független produkció is, de hát azok egészen a bemutatóig mindig kérdésesek...

KK: Én az Operában talán az első saját jogú bemutatómra készülök majd: Donizetti *Lammermoori Luciá*ja leszek, ami számomra a bel canto okán, de a rendező Szabó Máté és a vezénylő Kocsár Balázs miatt is fontos és izgalmas munkának ígérkezik. Lesz majd azután a Szilágyi Erzsébet mellett egy új Erkel-szerepem, még ha csak koncertszerű előadásban is: a Bátori Mária. Októberben pedig lesz az Erkelben egy koncertem, ahol Dani vezényel majd. S szeptemberben részt veszek egy különleges fesztiválprodukció bemutatóján is: ez lesz a *Lautrec táncolni fog* Gergye Krisztián társulatával a Müpában. Ez a munka most nagyon izgat, mert hozzám – ez tán meglepő lehet, de – nagyon közel áll a tánc, a fizikai színház. Valami olyasmiről lesz szó benne, ami számomra és minden művész számára alapvető élmény: mi történik velünk, amikor kiadtunk magunkból mindent, amikor véget ér az előadás, és letöröljük az arcunkról a festéket?

László Ferenc

Zsidó Kulturális Fesztivál
2016. szeptember 4–11.

Illényi Katica és a Swing De Gitanes

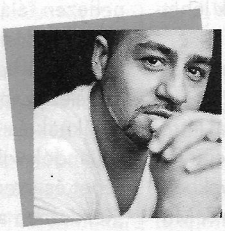
Caramel

Myrtill és a SWINGUISTIQUE

Ghymes és a Besh o droM

Budapest Klezmer Band és a Klezmatics

WWW.ZSIDOKULTURALISFESZTIVAL.HU

szervezők: MAZSIHISZ, BZSH, MEETING
támogatók: BUDA PEST, nka, COLONNADE
partnerek: IZRAELI KULTURÁLIS INTÉZET BUDAPEST, ISRAEL, HUNGARIA CITY CENTER, DANUBIUS HOTEL ARENA, HUNGAROPLAKÁT REKLÁM KFT.
médiapartnerek: fidelio, PESTI EST, est.hu, MAGYAR NARANCS, litera, FUNZINE, PORT.hu, hetek, 90.9 Jazz FM, KIBIC, KIBIC SZÖVETSÉG, Klubrádió, PESTI MŰSOR, NÉPSZAVA, ÉLET ÉS IRODALOM, We Love Budapest, Slager FM, NÉPSZABADSÁG, PESTI SÓLET